

Statistikens ankor flyger lågt

Det är något skumt med de statistiska ankorna, tänker dagens krönikör. Vad är de till för?

Regeringens barn- och ungdomsdelegation har redovisat en enkät som skakat överheten. Av 8 000 ungdomar i klasserna 6, 8 och 9 i grundskolan har blott 47 procent helt instämt i påståendet att "demokrati är det bästa sättet att styra Sverige". Och på frågan "Hur säker är du på att Förntelsen har ägt rum" har 66 procent sagt sig helt säkra medan 6 procent var osäkra. Jag antar att resten av ungarna var rätt säkra. Överdirektör Lena Landgren på Skolverket är entill vad hon sagt till pressen "otroligt förvånad" och anser att skolan måste "ta tag" i saken, i synnerhet Förntelsen. Detta är den typiska enkätanken.

Kronika

Vad är överdirektör Landgren ute efter? 101 procent? Närmare konsensus än 92 procent är det svårt att komma i ett fritt land. Vad är demokrati för en sjunde-klassare? Att låtasas att alla är med och bestämmer fast det är lärarna som gör det.

66 procent anser sig "helt säkra" på Förntelsen. Hur kan de veta? Det har stått i läroböckerna, förstås, och lärarna har stoppat korv. För den skulle eleven ingenting. Vad de egentligen är "helt säkra" på är att överheten har rätt. De avger en lojalitetsförklaring. Det vore bättre om 20 procent ansett sig helt säkra (hälften mammagrisar och hälften ungkar som läst själva), 60 procent rätt säkra (utan egen uppfattning) och återstående 20 procent osäkra (skiter i skolan eller mopsar sig).

En bestämd uppfattning

Varför ska varenda en av ungarna tvingas att ansluta sig till en bestämd uppfattning om vad som händer för mer än femtio år sedan? De var inte inblandade. De bär ingen skuld till det. Möjligen deras mor- och farföräldrar, om de var höga statstjänare och gnetade för Sveriges inordning i Neupora.

Förntelsen ska trummas in för att hindra en uppreppning. Jag är inte så säker på att propagandan fungerar på det sättet. I det undermedvetna finns inte ordet "nej", sade Freud. Vad vi lär barnen är att människor är beredda att i stor skala ta livet av varandra. En del barn identifierar sig säkert med offren, andra lär sig att om man vill överleva, då ska man stå på bödlarnas sida. Då gäller det att gå med makten.

Så vilket är budskapet? Ett annat av överhetens axiom avser människans godhet. Den goda människan är den som lyder överheten och sedan finns det en och annan skinnskalle. God är den som återlämnar re-

turglas. Nu har Unionen gjort returglasgodheten överflödigt, varför nya kriterier på godhet kommer att fastställas. En god människa tror att Förntelsen ägt rum om det är vad som begärs av henne. För sextio år sedan skulle hon anse judar minder-värdiga.

Överheten begär just förtroende.

Om överdirektören önskar hindra en uppreppning av Förntelsen tror jag inte hjärtvärt är rätta metoden. Bättre att odla människors skepsis. Tvilvarna är mindre farliga än de troende. Men det är just tvivlet hon inte kan tåla. Alla ska säga att de tycker likadant. Vi ska utgöra en flock.

En god människa tror att Förntelsen ägt rum om det är vad som begärs av henne. För sextio år sedan skulle hon anse judar minder-värdiga.

Under 60-talet genomförde Stanley Milgram en rad socialpsykologiska experiment vid Yale. Två försökspersoner anlände till laboratoriet, en invigd i experimentet och en ovetande. Efter lotning utsågs den ena till lärare (alltid den ovetande) och den andra till elev. Försöksledaren förklarade att syftet var att studera bestraffningars inverkan på inläring. Lärare och elev placerades i var sitt rum och lärarens uppgift var att bestraffa felaktiga svar genom att tillfoga eleven en elektrisk stöt. Han hade trettio nivåer att välja på, från 45 volt till 450 volt, från *Slight Shock* till *Danger: Severe Shock*. Stötarnas styrka ökades allteftersom. Praktiskt taget alla lärarna fullföljde experimentet upp till 450 volt.

Milgram förfina instrumenten. Eleverna protesterade genom att banka i väggen vid 300 volt, sedan tystnade de. 26 av 40 lärare fortsatte till maximala dosen. Milgram lät eleverna stöna av smärta vid 75 volt, böna om att experimentet skulle avbrytas vid 150 volt, skrika högt vid 270 volt och så tystna efter 330 volt. 25 av 40 fortsatte till slutet. I ett upplägg började eleverna klaga över hjärtsmärvar vid 150 volt. 26 av 40 fullföljde ändå. En tredjedel avbröt vid omkring 300 volt. Två tredjedelar gjorde det inte.

Blev det dags att trycka på knappen för Zyklon B skulle 66 procent av oss göra det för lyckan att höra till, att vara en i flokken. Procentsatsen är identisk med andelen "helt säkra" elever i grundskolan.

Ankorna flyger lågt. Förhoppningsvis kolliderar de med gäsen. Det skulle rensa luften.

KNUT CARLQVIST

En snöpt kärlekssaga

Medeltiden lade inte bara händerna emellan. En tvunget sublimerad kärlek anmäls av Carina Källestål.

Den handlar alla visor om. Den är vad som så många önskar under vårens tid. Den som många tänker på. Men hur förhåller det sig egentligen? Hur många bygger sitt liv på kärleken till en annan människa? En brådmogen ung kvinna sa mig nyligen att hon inte visste något så överreklamerat som kärleken. Kanske en aning surt, som rävens rönnbär, men något ligger det i det torra konstaterandet.

Skönlitteratur

Abelard & Héloïse. Kärleksbrev från 1100-talets Frankrike.
Öv: Birger Bergh
Historiska Media, 1997

Få av dagens människor bygger sitt liv på kärleken. Den vi lever med, den som är vårt barns andra förälder, den vi talar med, kräver vi ofta något annat av. Kanske ett lugn, ett ansvar, ett förtroende. Passionen är för många som genomlevt den ett helvete på jorden. Skulle vi rannsaka våra närmaste blev nog svaren på vad som utgör livets mening: arbetet, karriären, naturen, barnen. Mycket sällan kärleken.

Kunde ha skrivits idag

Det som kallas årtusendets kärlekssaga, handlar mycket om just detta. Att sätta in kärleken i en större rymd. Brevens som utväxlats för nästan tusen år sedan kunde ha skrivits idag. Själva historien är dräplig och låter som en skräna.

Den berömda filosofen Abelard i Paris 1100-tal finner unga och lärda Héloïse mycket tilldragande. Han förför henne och de har en mycket passionerad och fysisk kärlekshistoria. Héloïse vill inte att

de ska gifta sig, hon vill leva som den berömda tänkarens frilla. Kanske för att göra honom till viljes, kanske för att själv behålla sin frihet. Han däremot, tycker att de, sedan hon blivit med barn, ska gifta sig, men hemligt. Allt för att blicka flickans farbror.

Skulle vi rannsaka våra närmaste blev nog svaren på vad som utgör livets mening: arbetet, karriären, barnen. Mycket sällan kärleken.

Abelard och Héloïse. Deras 800 år gamla brevväxling rymmer mera liv än förordets moderna förumstigheter. Miniatur från början av 1400-talet.

Héloïse förs till Abelards hem där hon föder en gosse, varpå de skyndsamt och i hemlighet gifte sig. Abelard tvingar unga Héloïse att gå i kloster och blir kort därefter kastrerad av flickans farbror. Ett tecken från Gud, anser Abelard och beger sig ästad på den religiösa vägen. När hans liv tycks nå en ände skriver han ett brev till en vän. Brevet, som är en beskrivning över hans liv, när Héloïse som genast skriver det mest glödande kärleksbrev till Abelard och ber om hans kärlek.

Abelard kan ange tonen

Resterande brev mellan de två en gång så passionerat älskande, handlar om hur de ska kunna bli goda kristna, alltså något större och viktigare än deras egen kärlekshistoria. För Abelard som tillstår att han mest haft lust till Héloïse är det nu, när han väl blivit av med sin manbarhet, inte så svårt att vara den som ange den tonen. Héloïse som däremot har älskat hett och djupt, åtrår ännu sin make och ser deras historia som det viktigaste i sitt liv.

Av de tvås brev är det svårt att inte tycka bäst om Héloïses. Fräsch, direkt och med våndning- ar och uttryck som varje älskande

skulle kunna yttra. Men bådas brev är fascinerande. Hur lätt är det inte att förstå dem genom tidens damm! Trots tidsskillnaden kunde de vara vår bror och syster. Abelards förmaningar till Héloïse kunde vara den stadgade mannens brev till den forna älskarinnan, om man blott bytte ut Kristus mot Arbetet eller Uppgiften. Kanske skulle han inte uttrycka sig så bra som Abelard. Där tycks förmågan ha minskat med tiden.

Historiska Media har givit ut *Abelard och Héloïse*. Översättningen är gjord av Birger Bergh och mer än förtjänstfull. Bearbetningen av de ursprungliga breven har gjort dem mycket njutbara. Dessvärre har han samarbetat med Birgitta Kurtén-Lindberg som skrivit ett förnumstigt förord. Språket och tankarna i detta är det bäst att bara förbigå som de pinsamheter det är. Särskilt stor blir kontrasten till de äldre min levande breven. Min rekommendation är att snabbt bläddra förbi förordet och enbart läsa de gamla breven och njuta av dem.

CARINA KÄLLESTÅL

Stryka fördomar medhårs

Krönikören Hägg bjuder på lite gurgelvatten inför sommaren.

Antligen ett ämne som engagerar även manlig läsarets! I kronikan om Folkhälsoinstituts sexvænundersökning påpekar jag att man blir trodd med matematiskt omöjlig statistik som hävdar att män haft dubbelt så många sexpartners som kvinnor eftersom män vill höra det.

Sexenkäten

Två män har mycket riktigt tagit till pennan i saken. Fredrik Stjernberg inser emellertid sammanhanget och presenterar ett antal underhållande möjligheter att fylla med statistiken. Jag saknar bara kåta utomjordingar. Stefan Lindgren är ett mer typiskt fall.

Kåta Lisa (jo, hon heter faktiskt Lisa i Lindgrens artikel) står för 99 procent av kvinnliga samlag men missas av statistiken, som bara får med de oskulder, som vi sedan gift oss med. I sin sårade manliga fångna har Lindgren underlättat åt ens läsa det material han diskuterar. Det finns faktiskt en fråga om de tio procent "superaktiva". Diskrepansen är densamma: män 29 partners, kvinnor 15! Var är Lisa? Eller också är urvalet groteskt felaktigt.

Utländska prostituerade! föreslår Lindgren som politiskt korrekt utväg. Tala om valutautflöde! Alldeles fränsett att killarna i så fall ljugar på frågan "betalat för sex". Men varför inte med Ockham och all normal vetenskapsteori välja den enklaste förklaringen: Folk ljugar hela vägen. Och det är förstas det som är min poäng. Jag skiter i hur många Lindgren har satt på. Eller vad han tror jag uppnått.

Eller är rädd att hans fru kan ha gjort.

Folkhälsoinstitutets sexundersökning är flagrant slöseri med skattepengar. Men genom det underbara matematiska faktum att det behövs två för att nuppa visar den något. Medierna godtar rena lögnen utan att reagera. Förutsatt att man stryker fördomar medhårs.

Omöjlig popularitet

I Storbritannien är Tony Blair jättepoppis efter valseger. En undersökning av folks attityder visar att hela 53 procent röstade på hans parti. Men på valdagen var de bara 44 procent.

I skrivande stund ser vi en undersökning om rasism i svenska skolor som visar att det är mer eller mindre normalt att tvivla på Förntelsen och hata svartskallar. På liknande statistisk grund.

GORAN HÄGG